

Kirjaston ja koulujen yhteistyösuunnitelma

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	2
2. Kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetus	2
2.1 Alakoulu (luokat 1-6).....	2
2.1.1 Valkean ruusun koulu ja Kilvakkalan koulu	3
2.1.2 Luhalahden koulu ja Tevaniemen koulu.....	3
2.2 Yläkoulu (luokat 7-9).....	3
2.3 Lukio	3
3. Lukuharrastukseen ja kirjallisuuteen liittyvä toiminta	4
3.1 Kirjavinkkaus tai -esittely.....	4
3.2 Kirjalaatikot.....	4
3.3 Lukudiplomit ja -passit	5
3.4 Kirjailijavierailut.....	5
4. Muu yhteistyö.....	5
4.1 Kirjaston palvelut	5
4.2 Näyttelyt ja esitykset, tapahtumat.....	5
5. Tiedottaminen ja yhteyshenkilöt	6
6. Lähteet ja linkit.....	6

1. Johdanto

Ikaalisten kaupunginkirjaston ja koulujen yhteistyösuunnitelman tarkoituksena on lisätä, kehittää ja vakiinnuttaa kirjaston ja koulun välistä toimintaa. Kun sekä kirjasto että koulu sitoutuvat noudattamaan suunnitelmaa, toiminnasta tulee säännöllistä ja oppilaat saavat yhtäläiset valmiudet kirjaston käyttöön. Opettajille on helpompaa niveltää kirjastoyhteistyö kouluvuoteen, kun sen sisältöä on avattu suunnitelmassa.

Yhteistyön tavoitteina ovat lasten lukutaidon kehittäminen, kirjoista innostuminen, tiedonhallintataitojen kehittäminen ja kirjastonkäytön lisääminen. Kirjasto voi olla koulujen tukena uuden opetussuunnitelman (2016-) mukaisissa laaja-alaisten ja ilmiöpohjaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa.

Tässä suunnitelmassa ei käsitellä koulujen omia kirjastoja.

2. Kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetus

Tiedonhaku- ja tiedonhankintataidot ovat osa tiedonhallintataitoja, joita opitaan lapsuudesta lähtien sekä koulussa, kirjastossa että elämässä yleensä. Kirjastoissa tiedonhaulla tarkoitetaan sekä yksittäisen tiedon hakemista että erilaisiin tiedonlähteisiin tutustumista. Hakutulosten arvioiminen kriittisesti omien tiedontarpeiden, tiedon käyttökelpoisuuden ja lähteen luotettavuuden kannalta laajentaa osaamista tiedonhallinnaksi. Erilaisten tiedonlähteiden ja kirjastoaineistojen myötä lähestytään medialukutaitoa ja mediakasvatusta. Monilukutaidon tukeminen kuuluu kirjastojen perustehtäviin.

Kirjastonkäytön opetuksella pyritään sekä tukemaan itsenäistä kirjaston käyttöä että rohkaisemaan oppilaita kysymään ja hakemaan apua tarvittaessa. Tavoitteena on myös kertoa kirjaston tarjoamista mahdollisuuksista ja kasvattaa oppilaista kirjastonkäyttäjiä.

2.1 Alakoulu (luokat 1-6)

Kirjaston tavoitteena on tarjota seuraavat sisällöt kaikille:

1. luokat	kirjastokortti
lainaaminen ja palautus
lastenosaston eri aineistot ja hyllypaikat
kirjastossa käyttäytyminen ja säännöt
lainatusta aineistosta huolehtiminen
mukavia elämyksiä hyvien kirjojen parissa
4. luokat	kerrataan aiemmin opittuja kirjastonkäytön perusasioita
tiedonhaun alkeet aineistotietokannasta
lasten tietokirjojen pääluokat ja kirjojen järjestys
koko kirjaston osastot ja luokat
lukemaan innostaminen ja lukuharrastuksen kehittäminen

Myös muut kuin 1. ja 4. luokat voivat sopia kevyempiä, kirjastohenkilökunnan ohjaamia kirjastokäyntejä. Vierailuista on hyvä sopia kirjaston kanssa vähintään viikkoa aikaisemmin kirjaston sopivien työvuorojen järjestämiseksi.

Opettaja on läsnä opetustilanteessa ja vastaa järjestyksenpidosta. Kirjastonhoitaja ja opettaja ohjaavat yhdessä oppilasta tiedonhaussa. Koska opettajat tuntevat paremmin oppilaiden lukutaidon tason, on heidän hyvä olla mukana ohjaamassa lapsia kirjalinnassa.

2.1.1 Valkean ruusun koulu ja Kilvakkalan koulu

1. ja 4. -luokat käyvät opettajan johdolla kirjastossa. Lainaaminen tapahtuu omalla tai luokan yhteisellä kortilla. Kirjasto kutsuu mainitut luokat kirjastonkäytön opetukseen ja tarjoaa ajat, joista voi varata luokalle sopivan. Neljännet luokat kutsutaan marraskuussa ja ensimmäiset luokat helmikuussa.

2.1.2 Luhalahden koulu ja Tevaniemen koulu

Luhalahden ja Tevaniemen koulujen kanssa sovitaan erikseen, miten kirjaston käytön opetus ja kirjavinkkaukset järjestetään. Ihannetilanne erityisesti opetuksen kannalta olisi, että koululta päästäisiin paikan päälle kirjastoon, mutta tarvittaessa kirjaston henkilökunta voi myös vieraila kouluilla tai järjestää opetusta etäyhteyksien avulla.

Aineistoa kouluille toimitetaan kirjalaatikoissa, joista enemmän kohdassa 3.2.

2.2 Yläkoulu (luokat 7-9)

7. luokat kerrataan kirjastonkäytön perusasioita
yleinen kirjastoluokitus YKL
tiedonhaku aineistotietokannasta
tiedonhakutehtäviä (saatavuustiedot, löytäminen hyllystä)

Osalle oppilaista pääkirjasto ei ole vielä tuttu, joten kirjaston osastot ja aineiston sijoittelu käydään läpi. Esitellään myös kirjaston tiedotuskanavat. Tiedonhakua kerrataan ja syvennetään (mm. asiasanahaku) ja verkkokirjastoa esitellään aiempaa perusteellisemmin. Luokituksen ymmärtämistä voidaan syventää tiedonhaun apuneuvona ja tiedon jäsentämisen työkaluna.

Osa tiedonhaun opetuksesta tehdään kirjastossa, mutta esimerkiksi verkkokirjaston käytön opetus sopii hyvin koululuokassakin pidettäväksi. Kirjasto sopii 7. luokkien opetusajoista äidinkielenopettajien kanssa elo-syyskuussa.

2.3 Lukio

1. luokat Tiedonhankinnan opetus:
- verkkotiedonhaku
- lähdekritiikki ja tekijänoikeudet
- tiedonhaku painetuista lähteistä

Opetus pyritään ajoittamaan niin, että siitä on välittömästi hyötyä tehtävien tekemisessä. Opetuksen jälkeen opiskelija osaa itsenäisesti suunnitella ja etsiä lähdemateriaalia tiedontarpeeseensa.

Opiskelija tuntee oman kirjaston aineistotietokannan ja muut käytettävissä olevat tietokannat sekä niihin liittyvät apuvälineet (esim. YSA ja YKL). Opiskelija tuntee internetin erilaiset hakupalvelut ja osaa suhtautua kriittisesti löytämäänsä tietoon. Opetuksen ajankohta sopii esim. äidinkielen ÄI2-kurssin yhteyteen ja siitä sovitaan opettajan kanssa syksyn aikana.

3. Lukuharrastukseen ja kirjallisuuteen liittyvä toiminta

Kirjaston tehtävänä on pyrkiä lisäämään lukuharrastusta ja tukea koulun kirjallisuuden opetusta. Kirjasto pyrkii tarjoamaan eri-ikäisille erityisesti heitä kiinnostavia ja ikäkauteen sopivia laadukkaita kirjoja. Tämän lisäksi kirjallisuudesta, lukemisesta ja kirjoista innostumista pyritään lisäämään muillakin toiminnoilla ja palveluilla.

3.1 Kirjavinkkaus tai -esittely

Kirjavinkkauksella tarkoitetaan kirjoista puhumista ja kirjojen esittelyä niin, että saadaan aikaan lukuhaluja kuulijassa. Voidaan esimerkiksi kertoa mielenkiintoisista henkilöistä tai juonenkuvioista ja/tai lukea kirjoista katkelmia. Pyrkimyksenä on, että kuulijan uteliaisuus ja kiinnostus saadaan herätettyä ja hän haluaa itse lukea vinkattuja kirjoja.

Ikaalisten kaupunginkirjaston kirjastovirkailija vinkkaa kevätlukukaudella kaikki Ikaalisten koulujen 3.-luokat ja sopii tarkemmasta ajankohdasta ko. luokkien opettajien kanssa. Muiden luokka-asteiden vinkkauksia järjestetään palkattujen vierailijoiden avulla. Kirjasto kutsuu luokkia erikseen vinkkaukseen tai järjestää vinkkaajan koululle.

Kirjastosta voi pyytää hyvissä ajoin etukäteen kirjojen ja muun aineiston esittelyä, esim. uutuuksia tai tiettyjä aihekokonaisuuksia. Esittely on ”vähemmän perehtynyttä” kirjapuhetta kuin vinkkaus; esittelyä tekevä henkilö ei välttämättä ole lukenut kirjaa tai katsonut elokuvaa jne.

3.2 Kirjalaatikot

Kirjalaatikot toimivat aineiston kuljetuksen välineenä kirjaston ja koulujen välillä. Laatikot ovat kaikkien Ikaalisten alakoulujen käytössä ja ne kulkevat kaupungin sisäisten kuljetusten mukana. Halutessaan luokalleen luettavaa, opettaja on yhteydessä kirjastoon esimerkiksi sähköpostitse (henna.jarvi@ikaalinen.fi tai kirjasto@ikaalinen.fi) tai puhelimitse. Kirjalaatikkoon voi toivoa kaikenlaista aineistoa kirjoista äänikirjoihin ja musiikkiin. Toiveet voivat liittyä tiettyyn teemaan (esim. ”lemmikkiaiheisia tietokirjoja ja lastenromaaneja”), lukudiplomikirjoihin tai vain esimerkiksi ”5. -luokkalaisille sopivia kirjoja”. Aineisto lainataan luokan omalle kortille ja kortin vastuuhenkilö (opettaja) on vastuussa lainojen palauttamisesta ajallaan. Kirjalaatikon lainoja voi myös uusia kuten muitakin lainoja, joko verkkokirjastossa tai olemalla yhteydessä kirjastoon.

3.3 Lukudiplomit ja -passit

Lukudiplomien ja lukupassien tarkoituksena on innostaa lapsia ja nuoria uusien ja monipuolisten lukukokemusten pariin. Kirjasto pyrkii tukemaan lukudiplomien ja lukupassien käyttöä. Pirkanmaan lukudiplomin (piki.verkkokirjasto.fi/web/arena/pirkanmaan_lukudiplomi) kirjalliset pyritään ottamaan huomioon kirjaston aineistohankinnassa. Diplomikirjoja voidaan esitellä luokalle kirjastossa, kun luokka aloittaa diplomin lukemisen. Diplomien jako voidaan suorittaa kirjastossa järjestettävässä tilaisuudessa ja/tai esim. järjestää oheistöistä näyttely kirjastossa.

3.4 Kirjailijavierailut

Kirjailijavierailujen järjestämiseksi haetaan yleensä ulkopuolista rahoitusta ja niistä tiedotetaan kouluille erikseen.

4. Muu yhteistyö

4.1 Kirjaston palvelut

Kirjastonkäytön opetuksen lisäksi kirjaston palvelut ovat koulujen vapaasti käytettävissä.

- Opettajat ja oppilaat ovat tervetulleita lainaamaan kirjoja kirjastoon. Käynnit ovat mahdollisia myös aamuisin ennen kirjaston aukeamista. Näistä käynneistä on kuitenkin sovittava etukäteen kirjaston henkilökunnan kanssa.
- Opettajat voivat pyytää kirjaston henkilökuntaa keräämään aineistoa luokkiin, esimerkiksi kirjapaketteja jostakin tietystä aiheesta. Pyynnöt aineistopaketeista tulee tehdä hyvissä ajoin etukäteen. Huom, ns. sesonkiaineistoa (esim. itsenäisyyspäivä tai jouluku) ei riitä kaikille samaan aikaan.
- PIKI-kirjastojen linjauksen mukaan saman kirjan hankkiminen kymmeninä kappaleina seutuvarauksen kautta ei ole mahdollista. Sen sijaan opettajille ehdotetaan esimerkiksi lukupiirien käyttöönottoa, joissa samaa kirjaa lukisi vain 3-5- oppilasta. Tällöin kirjat riittävät paremmin yleisten kirjastojen kokoelmista ja lapset voivat valita luettavaa oman lukutaitotasonsa ja kiinnostuksensa pohjalta.

4.2 Näyttelyt ja esitykset, tapahtumat

- Kirjasto tarjoaa kouluille mahdollisuuden tuoda esille omia tuotoksiaan, esim. kirjoitelmia, piirustuksia, luokan keräämiä lukutoukkia ja lukupuita tai mielikirjanäyttelyitä. Koululaiset ovat tervetulleita tutustumaan kirjaston järjestämiin muihin näyttelyihin ja esityksiin.
- Kirjastoa on mahdollista pyytää mukaan erilaisiin koulujen tapahtumiin, kuten vanhempainiltoihin tai työpajapäiviin.
- Kirjastossa voidaan järjestää tapahtumia yhteistyössä koulun kanssa, esim. vanhempainiltoja.
- Kirjaston tapahtumat, jotka on suunnattu tietyille luokka-asteelle, pyritään järjestämään opettajien kanssa yhteistyönä.

5. Tiedottaminen ja yhteyshenkilöt

Kirjastosta otetaan vuosittain yhteyttä kouluihin, erityisesti niihin koululuokkiin, joille tarjotaan kirjastonkäytön opetusta. Lisäksi tiedotetaan muista koululaisille suunnatuista tapahtumista. Opettajat vuorostaan ottavat yhteyttä kirjastoon, kun heillä on tarjota esityksiä, näyttelyitä tai muita ideoita yhteistyön kehittämiseksi. Toivotaan, että opettajat jakaisivat keskenään hyviksi havaittuja luku- ja kirjoitusintoa herättäviä käytänteitä esim. Pedanetin kautta. Yhteistyösuunnitelma on nähtävillä Ikaalisten kaupunginkirjaston www-sivuilla.

Kirjaston yhteyshenkilöt:

Henna Järvi (kirjastovirkailija, lasten- ja nuortenkirjastotyö)
henna.jarvi@ikaalinen.fi
 puh. 044 073 0133

Elina Pimiä (kirjastotoimenjohtaja)
elina.pimia@ikaalinen.fi
 puh. 044 073 0133

6. Lähteet ja linkit

Hämeenkyrön kirjaston ja koulun toimintasuunnitelma -asiakirja.
 Saatu sähköpostilla Hämeenkyrön kirjastovirkailija Hanna Pentiltä 27.8.2014

Kirjaston ja koulun yhteistyö Ylivieskassa. Lainattu 24.9.2014
http://www.ylivieska.fi/kirjasto/kirjaston_ja_koulun_yhteistyö

Anne Heinonen: Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta
http://laatuakirjastoon.wikispaces.com/file/view/Kirjastokasvatusta_ja_mediakasvatusta.pdf

Mervi Hietanen: Monilukutaitoa kirjastosta :
 lukemisen taidot ja tasot – ymmärtäväksi lukijaksi kirjaston avulla
<http://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Monilukutaitoa%20kirjastosta.pdf>

Monilukutaito, OPS, kirjastot ja koulu
 Aluehallintoviraston järjestämä koulutus Seinäjoen pääkirjastossa 23.4.2015

Päivi Jokitalo: OPS2016 – tarttumapintoja koulun ja kirjaston yhteistyölle: <http://bit.ly/1FMPORG>
 Esitys Maakuntakirjastopäivässä Tampereen kaupunginkirjastossa 8.5.2015

Pirkanmaan lastenkirjastotyön foorumin kokous/työpajapäivän keskustelut, aiheina kirjastojen ja koulujen yhteistyö sekä uusi OPS 2016.
 Tampereen kaupunginkirjastossa 13.5.2015